N°. 225. 1834

BREDASCHE COURANT.

Staat-, Letterkundig- en Wetenschappelijk

Nieuws- Blad.

Zondag en Maandag 21 en 22 September.

LATERE BERIGTEN DER VORIGE COURANT.

BREDA. — De brusselsche *Indépendant* verzekert dat ter gelegenheid van de September-dagen de Heeren kruisen alleen aan de gebeurtenissen van September zullen worden toegeschreven, en dat wel om reden de commissie met het onderzoek van de oorzaken dier omwenteling op het droge zouden, besluit, en wier getal niet minder dan 10 à 12,000 bedragen, met dezen harer arbeid niet had kunnen gereed komen.

— Eergisteren heeft het muzijkgezelschap van de Groote Harmonie te Brussel, zich in statigen optogt naar het paleis door vorst *Leopold* bewoond begeven om daar uit handen van zijne echtgenoote een door haar zelve vervaardigd eere-vaandel te ontvangen. Gisteren avond zou er een feest in het lokaal der societeit plaats hebben, waarop vorst *Leopold* en zijne echtgenoote waren genoodigd geworden.

— De secretaris der fransche legatie te Brussel, de heer *Casimir Périer*, is gisteren morgen van Brussel naar Parijs vertrokken.

— Volgens de belgische bladen heeft men in de omstreken van Perwez, in het arrondissement van Doornik, eene nieuwe zilver- en koopermijn ontdekt. De ontdekkers hadden om de concessie voor het ontginnen dier mijn bij het belgisch bestuur aanzoek gedaan, doch dit laatste had daaromtrent nog geen besluit genomen.

— Te Antwerpen waren gisteren genoteerd: Belg. 98¼; Nap. 87½, ⅝, Sp. perpet. 3 pCt. 37, 36¾, 36½; 5 pCt. 25½; Braz. 76⅝, ¾.

FRANKRIJK.

PARIJS, den 17den September.

Volgens de officiele berigten uit Madrid van den 9den dezer, wordt het ministerie in de zitting der kamer van afgevaardigden van den vorigen dag, niet gelijk gisteren gemeld werd, eene aanval hebben geleden, maar de artikelen der berichte-verklaring die in beraadslaging werden gebragt en aangenomen, grootendeels bij monde van de heeren *Martinez de la Rosa* en *de Toreno* hebben verdedigd, schoon nu en dan nog altijd tot het gevoelen terug keerende, dat zoodanige uiteenzetting van beginselen in dit oogenblik overbodig moest worden gerekend.

Voorts vinden wij in een particulier bericht van latere dagteekening de volgende bijzonderheden, omtrent de financiele zaken:

De meerderheid der commissie van finantien, bestaande uit de heeren *Pierre Estrada*, *Gordon Carrasco*, *Torrello y Mirlinda*, den markies *de Monte Virgen* en den graaf *de Haes*, heeft in den morgen van den 10den het rapport geteekend, dat vervolgens op de secretarije der kamer is nedergelegd, om dadelijk na den afloop der discussie over de verklaring van regten te worden uitgebragt. Hetzelve rapport eindigt met deze conclusien:

1°. Het geheel bedrag der leeningen bekend onder den naam van cortes-leeningen, buitenslands gedurende de jaren 1820 tot 1823 gesloten wordt verklaard wettig en als staatsschuld erkend. Voor alle andere zal deze schuld worden gelikwideerd.

2°. De minister van finantien zal aan de cortes een ontwerp van wet voorleggen, de grondslagen dier likwidatie en de middelen om in de betaling der gedachte leeningen te voorzien, aanwijzende.

3°. De natie erkent niet de leeningen bekend onder den naam van koninklijke leening, *Guebhard*, perpetuele renten, Spaansche drie percents verzuimde schuld, sinds 1823 tot heden gesloten.

4°. De zestig millioenen reals aan Engeland verschuldigd wegens vorderingen ten laste van Spanje, en de twaalf millioenen aan de Vereenigde staten, zijn van de bepaling van het voorgaand artikel uitgezonderd.

5°. De erkenning der schuld aan de Fransche schatkist uit kracht van het traktaat van 30 December 1828, wordt uitgesteld, hoezeer men intusschen in de betaling der renten en van het amortisatie fonds zal voorzien.

De minderheid der commissie bestaande uit de heeren *Gallo*, *Aguirre Solarte*, *Crespo de Tejada* en den markis *de Valdeguerrero* stelt voor de leeningen der cortes geheel te erkennen, die sinds 1823 gesloten, geldig te verklaren, en de helft der schuld binnen vijftien jaren te amortiseren.

Wijders 400 millioenen reals betreft, die de heer *de Toreno* verlangt aan te zien, het te kort van het loopend jaar te vinden, verklaart de commissie eenstemmig, dat volgens hare berekening dit te kort slechts 200 millioenen zal bedragen, en de minister dus slechts tot die som moet worden gemagtigd, onder aanbeveling om, alvorens tot eene leening over te gaan, alle middelen te beproeven, waaruit men dezelve van elders zoude kunnen dekken.

In den raad van ministers werd gisteren besloten, geen uitdrukkelijk voorstellen tot het uiterste te brengen. Men zegt dat het ministerie zich daartoe eerst anderen bezoeken zal op de eigenlijke vertoogen van het Fransch gouvernement ingekomen, die volgens sommigen zelfs van zeer zonden gaan, dat men dreigde het observatie-leger terug te trekken en het tractaat van de grenzen te doen opzeggen, indien de leeningen sinds 1820 gesloten niet worden erkend.

Van het oorlogstooneel heeft men heden niets belangrijks te vermelden.

— Het koninklijk gezin is gisteren van Compiegne te St. Cloud teruggekeerd.

— Heden (17 *September*) was de fonds-notering: 5 pCt. 104,50; 3 pCt. 76; Nap. renten 93,25; Sp. perpet. 5 pCt. 35; 3 pCt. 25⅝; Cortes 42¾.

NEDERLANDEN.

BREDA, den 20sten September.

De *Staats-Courant* behelst een besluit van den 13den September 1834, houdende, met wijziging van dat van den 29sten October 1833 (Staatsblad n°. 59), nadere regeling der tollen op de groote wegen dat eerste klasse van Delfzijl naar Groningen, en van Groningen naar Stroobos.

— Nader met vermeld behoort de vordering van het regt, bekend onder den naam van *jus detractus*, niet te worden toegepast op ingezetenen van het hertogdom Nassau, het grootherlogdom Baden, het koningrijk Portugal, het hertogdom Anhalt-Kothen, den Kerkelijken Staat, het koningrijk Spanje, het grootherlogdom Toskane, het keizerrijk Rusland en het koningrijk Polen, het vorstendom St. Wendel, de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, het keizerrijk Brazilië, het hertogdom Saksen-Altenburg en het gemeenebest Mexico; terwijl de heffing van het bedoeld regt, ten aanzien van de volgende staten, zich tot tien ten honderd moet bepalen, als: de stad Lubeck, het groothertogdom Mecklenburg-Schwerin, het groothertogdom Mecklenburg-Strelitz, de hertogdommen Anhalt-Bernburg, Anhalt-Dessau, Saksen-Meiningen Hildburghausen en Saksen-Coburg; zullende van de ingezetenen van het hertogdom Saksen-Gotha, in voorkomende gevallen, slechts vijf ten honderd als *jus detractus* mogen worden gevorderd, met uitzondering echter van hetgeen door hen mogt worden geerfd of verkregen van personen te Amsterdam gedomicilieerd, als waarop de heffing van dat regt niet behoort te worden toegepast, mangelen de ingezetenen dier stad, in gemeld hertogdom erbende, van het gemeld regt zijn vrijgesteld.

— Gelijk wij vroeger hadden aangekondigd, heeft werkelijk vrijdag middag te Amsterdam de plegtstatige opening en doorvaart van de groote nieuwe Westerdok-sluizen aan de haven aldaar, in tegenwoordigheid van onderscheiden autoriteiten, onder begunstiging van het fraaiste weder, het wijd en zijd wapperen van vlaggen en het bulderen des geschuts, met het beste gevolg plaats gehad.

Uit Amsterdam schrijft men voorts het volgende: » Het woensdag avond en tot laat in den nacht in deze streken gewoed hebbende onweder is een der geweldigste geweest, welke men in de laatste jaren heeft beleefd. Voor de gevolgen daarvan was men dan ook niet zonder grond bezorgd, hebbende het, voor zoo veel men tot dus verre weet, in Noord-Holland nabij Edam de woning van een timmerman getroffen. De door het vernielend bliksem-vuur dooden waren personen, twee zijn gekwetst drie andere, voornamelijk door het vlam vatten hunner kleederen, en veldwee vervolgens zouden verders spoedig uit de lucht.

Te Amsterdam bedroeg den 17den de thermometer aan het stads-waterkantoor, ten 9 uur, 81 graden; vervolgens is de hitte minder geworden, zoodat, na het onweder in den nacht van Woensdag op Donderdag, eergisteren morgen de thermometer slechts op 66 stond. Des middags, ten 2 en 3 uur, bedroeg die warmte nog

— Op heden zal te Amsterdam, onder voorzitting van den heer *M. C. van Hall*, in het gebouw van de beide Amster-

damsche departementen der Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen* de algemeene vergadering der Hollandsche Maatschappij van fraaije Kunsten en Wetenschappen worden gehouden.

DUITSCHLAND.

FRANKFORT, den 17den September.

De stad Moskau is den 25sten Augustus andermaal door een brand geteisterd geworden, die echter gelukkigerwijze niet zoo hevig was als de vorige. Ten 8 ure des morgens barstte dezelve uit, maar reeds ten 4 ure na den middag was men de vlammen meester, nadat, in een der fraaiste gedeelten van de stad, 150 huizen en eene kerk in de asch gelegd waren. De ongewone hoogte had ook hier veel tot de snelle verspreiding van den brand bijgedragen."

— Uit Kassel schrijft men van den 14den dezer, dat het jongst besluit der Keur-Hessische Standen, waarbij de begrooting voor het departement van oorlog op eene globale som van 708,000 daalders werd vastgesteld, waarschijnlijk door het gouvernement zal worden gesanctionneerd, zoo dat het belangrijk verschil tusschen beide bestaande, immers tijdelijk, is uit den weg geruimd.

— Uit Weenen meldt men van den 9den dezer: In den afgeloopen nacht is in Wiener-Neustadt een hevige brand uitgebarsten, welke die stad bijna geheel in de asch gelegd heeft. Met groote moeite heeft men de militaire akademie behouden. Het groote gebrek aan water, dat door de aanhoudende hitte steeds toeneemt, heeft het blusschen zeer moeijelijk gemaakt.

» Bijna in geheel Oostenrijk klaagt men over gebrek aan water, en de troepen in het kamp bij Brünn hebben daardoor veel te lijden; ook zal dat kamp tegen den 16den dezer opgebroken worden. Tegen den 20sten verwacht men den Keizer in de hoofdstad terug."

— Dom *Miguel* is den 30 augustus te Florence doorgereisd, zich naar Rome begevende, waar men denkt, dat hij zich met der woon zal vestigen.

Het *Diario di Roma*, van den 6den september, geeft op de volgende wijze reden berigt van de aankomst van dom *Miguel*: » In den morgen van den 4den dezer, is van Milaan te Rome aangekomen Zijne Majesteit dom *Miguel I.* Den volgenden morgen legde hij zich naar het paleis van het Quirinaal, om hij Zijne Heiligheid een bezoek af te leggen, door wien hij met beleefde achting ontvangen werd."

— Te Turyn schrijft men nog altijd aan het Sardinische hof eenen grooteren invloed op de politieke onderhandelingen toe, dan veel elders aldaar geloofd wordt; en verzekert men onder anderen, dat het de wapenhulp der Porte ondersteunt, om in het bezit van Algiers hersteld te worden.

— Uit Venetien meldt men van den 5den dezer, dat zich aldaar in quarantaine bevonden de beide voormalige leden van het Grieksch regentschap, de staatsraad *Maurer* en de legatieraad *v. Abel*.

— Ook Padua heeft even als andere streken van Italie door de jongste stormen en buijen schrikkelijk geleden. De hagel had aldaar aan kerken en andere zoo openbare als bijzondere gebouwen eene onberekenbare schade toegebragt, en door het vernielen van al de steds laatarmen de openbare verlichting zeer moeijelijk gemaakt.

— Brieven uit Napoli melden, dat aldaar zedelijke geruchten liepen omtrent den gezondheids-toestand der troepen in Maina, onder welke de koorts en koortsen heerschten zouden. Ook hadden turksche roovershenden Rumelië weder onveilig.

ENGELAND.

LONDEN, den 17den September.

Heden namiddag moet door Z. M. op het paleis van St. James, een coor en daarna een geheime raad gehouden worden, om eene verdere prorogatie van het parlement te bepalen.

— Volgens den *Morning Post*, zullen de stoffelijke overblijfselen van de echtgenoot van den *Carlos*, overeenkomstig met haar testament later, bij gunstige gelegenheid, naar in het koninklijk pantheon van het Escurial, in Spanje, ter aarde besorgd worden, maar tevens Orihuela, eene bisschoppelijke stad in Valencia worden overgebragt, waar zij eerst door de overleedene een nonnenklooster gesticht is. Voorloopig zal echter het lijk der overledene prinses, hetwelk nu eenige dagen achtereen in de kapel van Gosport in staatsie ten toon gelegen heeft, heden morgen van daar verder naar de parochie-pastorij van Alverstoke, met alle koninklijke eer en luister, vervoerd en bijgezet worden. Deze treurige plegtigheid zal insgelijks door al de personen, behoorende tot de koninklijke Britsche huishouding, bijgewoond worden, terwijl eveneens de hertog van *Wellington* en de lords *Ranesford* en *Stuart de Rothesay* tot dezelve uitgenoodigd zijn.

— Uit Portsmouth meldt men, dat Zr. Ma. oorlogschepen de *Asia* en *Ballerophon*, welke in gezegde zeehaven liggen, even als enkele andere te Chatham en Plijmouth, die, eenigen tijd geleden, last hadden om zich onverwijld zeilvaardig te maken, thans bevel ontvangen hebben, om zich, als gewoonlijk, gedurende het winterseizoen te ontlasten. Het algemeene denkbeeld, dat deze schepen noodzakelijk zouden zijn tot versterking der Britsche zeemagt in de Middellandsche Zee, is dus vervallen.

— Zaturdag ll. heeft men te Blackwall de proef genomen van eene aldaar voor den Pacha van Egypte gebouwde en verbazend groote stoomboot, met name de *Nile*. Deze boot, de grootste, welke tot dus verre in dit land gebouwd is, houdt 900 ton, en heeft twee machines, te zamen van 260 paarden kracht. Dezelve is voorts 185 voet en 2 duim lang, 32 voet 8 duim breed, in de stookkamer 21 voet 9 duim hoog, en gaat ongeveer 14 voet diep. Voornoemde stoomboot, welke binnen weinige dagen van Blackwall naar Alexandria vertrekken zal, en bij proefneming bevonden is onze gouvernements-stoombooten van gelijke kracht ten minste à een negende in spoed te overtreffen, zal hoofdzakelijk moeten dienen, om de linieschepen, behoorende aan den pacha, in en uit de haven van Alexandria te slepen, doch kan tevens, in geval van dringenden nood, ten oorlog toegerust en gebezigd worden.

— De tot het einde van april uit Bengalen ontvangen berigten melden het herstel van den gouverneur-generaal, lord *Bentinck*, en eindigen van den oorlog aldaar door de onderwerping van den roovrigen Indische opperhoofd.

Uit de Singapoie-bladen, tot den 24 april, blijkt, dat het opgeven van den theehandel aldaar eene groote vreugd en veelheid te en levendigheid veroorzaakt heeft.

— Berigten uit het Britsche West-Indische eiland Antigua, onder dagteekening van den 8 augustus, luiden, wat het gehouden feest der negerslaven aangaat, tijdens het vijftienjarig bestaan der eersten dier stand, zeer gunstig. Ook op Demerary zouden zich de negers bij die gelegenheid zeer rustig gedragen.

Letterkundige en Wetenschappelijke Nieuwstijdingen.

DUITSCHLAND. — Hoezeer de zucht om zangerige stukken tot vermaak wansmaak leiden kan, moet het onlangs in 't licht gekomen *Oratorium* van zekeren D. Graf van den Sangers. Het oorspronkelijke na een oorafgaand koor, [illegible] volgt een Quartet van [illegible] *purpureis [illegible] quisa coccinea*; de Pisang zingt tenor, [illegible] alles vereenigt zich alles om de palm, die een zegenwensch [illegible] het verstand, eene bonte mengeling van Rhijthmen en versmaten, [illegible]

FRANKRIJK. — Men heeft in de Bibliotheek van *Genève* [illegible] exemplaar van eenen componeerins in het Engelsch gezongen [illegible] Psalmen van DAVID, gedrukt op velijn-papier. Dit kostbaar boek [illegible] aan THOMAS MORUS te hebben toebehoord, want op een schotblad [illegible] eenige Latijnsche verzen door hem geschreven en onderteekend. [illegible] schijnlijk had Morus dit werk in zijne gevangenis, en gaf hij [illegible] door zijne onthoofding, vrij geschenke aan den Geestelijke, die [illegible] zijne laatste uren bijstond. — Volgens de laatste opgave omtrent [illegible] der galerij in de *Louvre*, te *Parijs*, bevat deze verzameling [illegible] schilderstukken. Van deze behooren er 202 van 62 meesters aan [illegible] sche school, 520 van 193 meesters tot de Nederlandsche en [illegible] school, 481 van 228 meesters tot de Italiaansche en Spaansche [illegible] Men vindt er 7 stukken van RAPHAEL, 22 van LEBRUN, 46 van [illegible] 16 van CLAUDE LORRAIN, 20 van POUSSIN, 10 van MIGNARD, 31 [illegible] VERNET, 2 van VAN DYK, 20 van HANS HOLBEIN, 7 van JORDAENS, 17 van [illegible] 12 van [illegible], 14 van TENIERS, 15 van WOUWERMAN, 15 van [illegible] 22 van TITIAAN, 20 van ALBANO, 1 van MICH. ANGELO, 30 van de [illegible] 3 van CORREGGIO, 14 van DOMENICHINO, 1 van GIORGIONE, 22 van [illegible] 22 van LEON. DA VINCI, 12 van PAUL VERONESE en een [illegible] Eene nieuwe Verzameling van Gedenkschriften tot opheldering der Geschiedenis van *Frankrijk*, trekt de aandacht der beoefenaars van de Historie in *Frankrijk*. Zij heet den volgenden titel: *Nouvelle Collection complète des Mémoires pour servir à l'histoire de France, depuis le XIII siècle jusqu'à la fin du XVIII, avec des notices, éclaircissemens et remarques, par* MM. MICHAUD et POUJOULAT. Dit werk zal uit 20 deelen bestaan, waarvan elk in vier afleveringen (bestaande elke uit 2 1/2 fl. 50 cent.) zal worden uitgegeven. Daarentegen heeft de uitgever der beide reeds *Mémoires relatifs à l'histoire de France*, *par* PETITOT *et* MONTMERQUÉ, eene inschrijving geopend op eene goedkoope uitgave van dit laatste werk.

ENGELAND. — De Vereeniging van Natuurkundigen in *Groot-Brittanië*, welke dit jaar de *Edinburg* plaats heeft, is op Maandag den 8 dezer geopend. Onder de Natuurkundigen van het vaste land, die derwaarts zijn gekomen, merkte men op den Franschen Sterrekundige ARAGO, den Hoogleeraar MOLL van *Utrecht*, den Griek VLASTOS van het eiland *Sirio*, TREVIRANUS, TIEDEMANN en JACOBSON uit *Berlijn*, en meer anderen.

NEDERLANDEN. — Uit *Nijmegen* schrijft men van den 15den: » Sedert

eenige dagen is men, van landswege, bezig met het doen van eene kleine opgraving in de nabijheid van het fort *Kraayenhoff*, een vierdaarsbuiten de Hezelpoort gelegen, ten doel hebbende het nasporen van de tegting der Romeinsche muurwerken, waarvan sedert den aanleg van dat fort eenige brokken boven den beganen grond uitstaken. Deze onderneming heeft aan den dag gebragt de fondamenten van twee regthoek-zijden van een groot vierkant, zijnde de eene zijde tot hiertoe lang bevonden omtrent 90 el. en de andere omtrent 60 el. Het middelvak is nog niet zoo ver ontbloot, dat de vorm herkenbaar is, doch de algemeene aanleg doet eenigzins denken, gelijk men meent, aan vrij groote badstoven (thermen). Het is voor de wetenschappen te hopen, dat men, voortgaande, in staat moge zijn, om, niettegenstaande de moeijelijkheden van het lokaal, tot de vernieling of verbouwing van een groot gedeelte, bij den aanleg van het fort, en bestemming van het gebouw in het algemeen en van eenige vertrekken deelen, met waarschijnlijkheid te bepalen.

Aan de Redactie van de *Bredasche Courant*,

OVER HET 's GRAVENHAAGSCHE TOONEEL.

Quonam modo subito posset clarus evadere.
VALERIUS MAXIMUS.

Mijnheer,

Na mijne korte schets van beide tooneelen, ga ik thans over tot het opsporen der redenen, die aanleiding geven tot de verwaarloozing van het nationale. Ik vlei mij genoegzaam aangetoond te hebben, dat men dezelven niet zoeken moet in eene hoogere voortreffelijkheid van het Fransche, die, wat men hier ook van zeggen moge, in waarheid niet bestaat. Evenmin zegge men, dat het daar van daan komt, omdat men op ons tooneel geene opera's vertoont; want ik herhaal hetgeen ik vroeger zeide, hoe muzijkaal onze eeuw ook zij, men gaat nog niet naar den schouwburg enig en alleen om muzijk te hooren; alhans behoeft men dit in 's Gravenhage niet te doen, waar het nooit aan goede concerten ontbreekt. Misschien zal men eindelijk nog aanvoeren, dat men in den Hollandschen schouwburg altijd hetzelfde ziet, en dat er nooit eenige verandering is, want dit behoort mede onder de magtspreuken, waarvan men zich hier dagelijks bedient. – Maar het is niet zoo; het Fransche tooneel levert niet meer nieuws op dan het Hollandsche: het tegendeel heeft plaats, schoon ik het toegeef, dat men ook op het laatste veel ouds ziet: hieruit komt juist daar van daan, dat men op hetzelve veel meer verandering heeft, dan op het eerste. – En gesteld, dat dit niet zoo ware, dat nimmers nog is het beter iets ouds, dat goed, dan iets nieuws, dat slecht is, te zien.

En wil men nu nog een sprekend bewijs, dat de oorzaak van het droevig verschijnsel niet in den toestand van ons tooneel zelven te zoeken zij, dan vraag ik, hoe komt het toch, dat die zelfde tooneelisten, en die zelfde stukken nog zooveel bijval vinden, niet alleen op die plaatsen, waar nu en dan eene enkele voorstelling gegeven wordt, maar Rotterdam, Leiden, Delft, waar men doorgaans gezeld speelt? Is de smaak der Hagenaars zoovel kiescher en volmaakter dan die anderen? – Neen Mijnheer, zoo iets te veronderstellen, [illegible]

Dit alles moet ons natuurlijk op het vermoeden brengen, dat hetgeen, hoewel wij het zien, buiten den kring van het tooneel zelven te zoeken zij. – Beschouwen wij onbevooroordeeld, onverblind dit zaak beschouwen, wil zoo als zij is, geloof ik, dat wij op die wijze spoedig moeite zullen hebben, die oorzaak te vinden. – Ons volk heeft dit met alle volken der wereld gemeen, dat het met *nationale* deugden ook *nationale* gebreken heeft. Onder de laatsten is er één, dat ons reeds zoo menigmaalen in het ongeluk storte, en op den rand des afgronds bragt, en dat te gelijk zoo heilloos diep in ons volks-karakter ingeworteld schijnt, dat men er wel aan moet beginnen te wanhopen, het nog eenmaal te zien verdwijnen. Het is eene harde, eene droevige waarheid, doch bekennen wij het; – het is aan het Nederlandsche volk eigen vreemde kunsten aan te moedigen, en hoog op te bruinelen, ten koste van de nationale, die men nooit op waren prijs stelt; wij zijn in dit opzigt zoo weinig nationaal, als eenig volk der wereld zijn kan. – Ik heb het er altijd voor gehouden, dat dezelfde dwaling, zoo niet de eenige, zeker de groote reden is van den beklagenswaardigen toestand, waarin het tooneel verkeert. Onze kunstenaars, hen zich zelven zoo zeer miskend, alle hunne goede pogingen zoo onvergefelijk slecht beloond, dat het niets anders kan, of dit moet eenen allernadeeligsten invloed hebben; *honos alet artes*; en voor hen is er geene eer te behalen.

In deze mijne gedachte werd ik meer en meer versterkt, naar mate ik zag, dat het tooneel niet het eenige is, waar dit gebrek op eene zoo kenbare als noodlottige wijze doorstraalt. – Het is niet nieuw meer, dat onze schoonen, zullen zij er in hare eigene oogen eens regt bevallig en behagelijk uitzien, met wreemden jooi moeten opgeschikt zijn; dat ons huisraad en andere sieraden, waarvan men zich in het dagelijksche leven bedient aan [illegible] boorden van Seine of Themse het aanwezen moeten te danken hebben. Is het niet reeds weder zoover gekomen, dat men zich in onze eerste kringen bijna schaamen zou onze moedertaal te spreken? Heeft men op de meeste dagere scholen niet de verkeerde gewoonte der jeugd, Fransch te leeren, voor dat zij het Hollandsch half magtig is? Ja, gaat men niet verder, en geeft men niet reeds aan kinderen, die de wieg naauwelijks verlaten zijn, Fransche zoogenaamde *bonnes*, omdat zij toch dezer taal [illegible] met de melk zouden inzuigen! Vindt men eindelijk niet hopeloozen van Hollanders, die, zonder reden van twijfelen of ongeloovigheid te wijzen, met de Fransche en Engelsche of Hoogduitsche dichters en andere lectuur van smaak vrij wat bekend zijn, zonder ooit een Hollandsch boek in de hand te nemen? En indien de grooten zoo handelen, dan volgt het immers van zelven, dat de minderen, op hun voorbeeld, zich langzamerhand alle die hebbelijkheden eigen maken. Tot mijn leedwezen beken ik evenwel te geloven, dat men nog nergens in dat alles zulke groote verderfenis gemaakt heeft, als in 's Gravenhage. Maar waarachtig, zij kennen onze taal niet, die haar zoo behandelen. Misschien echter zal men dat alles hemelingen noemen, en het, ja, vreemd vinden, maar er geen verwijtbaar kwaad in zien; doch men zal verkeerd zien. Nog zeer onlangs hoorde ik het iemand van groot vernuft zeggen: » de Fransche taal brengt veel of haar Fransche zeden met zich." En de waarheid van dit woorden hebben wij immers reeds zoo menigmaalen onder anderen, met schade en schande ondervonden, dat het te betreuren is, dat men van die ondervinding niet eindelijk een beter gebruik begint te maken. Doch het is, helaas! maar al te waar, dat de woorden van Horatius hier eene droevige toepassing vinden.

» *Naturam expellas furca, tamen usque recurret.*"

Het is dan ongelukkig ook maar waar, dat, zoo lang er in 's Gravenhage een Fransch tooneel zijn zal, zoo lang men zich althans in staat zal bevinden het al die uiterlijke pracht en glans bij te zetten, het nationaal tooneel op geen beter lot te hopen heeft; ik neem dit daarom ongelukkig, omdat het in de daad jammer is, dat ons tooneel zijnen vorigen luister niet dan terug krijgen, dan door de uitroeijing eener uitspanning, die op zich-zelve zeer geoorloofd is, en vooral omdat het te vreezen is, dat men tot dit middel niet ligtelijk geraken zal. — Van de regering toch kan noch mag men het verwachten, dat zij geen Fransch tooneel meer dulden zal; immers de geheele Europesche verlichting zoude zich hier tegen verzetten. — Misschien evenwel mag men hopen, dat men hetzelve ongevoelig eenige voorregten zal trachten te ontnemen, en het zoo doende in aanzien doen verminderen, wanneer men deszelfs nadeelige werking ziet.

En dan geloof ik, dat er twee middelen zijn zouden, om ons tooneel weder te doen herleven en herbloeijen. Want men vergete het niet, dat ik gaarne toestem, dat er veel gebrekkigs bestaat, gelijk is vroeger reeds aantoonde.

Het eerste zoude zijn, indien eenige kundige, knappe menschen zich het tooneel wilden aantrekken, en zich verbonden van tijd tot tijd voor hetzelve te werken; daardoor zouden zij zelven ook een meer dadelijk belang bij deszelfs opkomst en bloei krijgen, en hetzelve op alle mogelijke wijze trachten aan te moedigen en te bevoordeelen; zij zouden met de opbouwers ook de beschermers van het tooneel worden, en » *ubi sunt Maecenates, non deerunt Flacce, Marones!*"

Hierbij zoude het wenschelijk zijn, dat er inrigtingen werden daargesteld, waarin men jonge lieden van beide kunne, en, zoo veel mogelijk uit fatsoenlijke burger-huizen, die eenen goeden natuurlijken aanleg toonden opnam, welke men daar *gratis* eene goede opvoeding gaf. – Die opvoeding zou evenwel alzijd zoo ingerigt moeten zijn, dat men in het oog hield, dat het doel was, tooneelspelers te vormen, zoodat alle de kundigheden, die strekken ter volmaking van een of ander tooneelkundig vak, een groot gedeelte van het onderwijs zouden moeten uitmaken. Hierdoor zou men het gebrek aan jonge tooneellisten op eene gemakkelijke en doelmatige wijze te gemoet komen.

En eindelijk werpe men mij niet tegen het zoo vaak, zonder eenigen grond, herhaalde, dat onze taal voor het tooneel niet geschikt is en dat geen Hollander met regt op hetzelve kan verschijnen. Het zou den waren Hollander hard vallen zulke ongerijmdheden te moeten verdedigen, ook tegen de aanmerkingen van vreemdelingen; wij zullen er dan ook slechts zeer kort bij stilstaan, want zij meenen het zelf die het zeggen; zij hebben er nooit ernstig over nagedacht. Op het eerste antwoord ik alleen, dat reeds in de dagen onzer vroege letterkundigen Bredero, en later een Hooft, een Vondel, Langendijk en Huydekoper zich eenen duurzamen roem door hunnen tooneel-arbeid wisten te verschaffen. Ja, maar hunne stukken bevallen ons toch niet meer; het is zoo, want zij waren in den smaak van hunnen tijd geschreven; indien dus een hedendaagsch schrijver zich aan dien arbeid overgaf, zou hij in dien smaak van onzen tijd schrijven. Het tweede geloof ik niet, voor zoo ver mij bewijst, dat Cruys, Bingley, Snoek, Vaarzen en eene menigte anderen geene zoo groote verdiensten hadden of nog hebben. Niets van dit alles is dus waar; maar nogmaals » *ubi sunt Maecenates, non deerunt Maeones*;" en dat is het alleen, want die Maecenaten hebben wij niet.

Ziedaar, Mijnheer! mij aan het einde mijner taak; het was mijn voornemen niet een libel tegen de hofstad te schrijven; ik wilde niemand hekelen of bespottelijk maken; zij die dit uit mijne brieven opmaken, hebben ze niet begrepen. Ik heb ook de belagchelijke vervaandheid niet, om te denken, dat men van nu af den Hollandschen schouwburg druk bezoeken zal, dat dit ik het dan zijn zal, die deze hervorming bewerkt heb. Alleen het hartelijk belang, dat ik in de zaak stel, en dat ik zeker weet dat zeer velen met mij er in stellen, vergezeld met de zucht om de waarheid, die over deze zaak zoo weinig bekend is aan den dag te brengen, deed mij de pen opvatten.

Groot zoude mijne belooning zijn, indien ik het voorbeeld gegeven mogt aan knappere menschen, die, bezield door dezelfde zuivere bedoeling, met meer welsprekendheid en kracht, datgene vervolgden, wat ik slechts gebrekkig begonnen heb.

Ik heb de eer te zijn, enz.

A. D. P.

's Gravenhage 18 September 1834.

Berigten uit het gebied van Kunsten en Nijverheid.

Middel om te zien of olijfolie vermengd is. — Wanneer men eene flesch, half vol zuivere olijfolie schudt, zoo ontstaan er, door de schudding, blaasjes in de gedaante van eenen kring of rozenkrans, in het rond aan den binnenkant der flesch, maar deze belletjes of blaasjes barsten en verdwijnen zeer spoedig.

Schudt men op dezelfde wijze eene flesch half vol witte olie, zoo ontstaat en duurt de schudding, een kring in alles overeenkomstig met dien, door de olijfolie gevormd, op dit merkelijk onderscheid na, dat de blaasjes, welke denzelven uitmaken, veel langer blijken, duren.

Is nu de olie, welke men onderzoeken wil, vermengd, zoo heeft de kring des te meer of des te minder duurzaamheid, als er zich meer of minder vreemde olie onder de olijfolie bevindt.

Nieuwe manier om de flesschen champagnewijn (champagne mousseux) *te kurken.* — Het middel om de ijzerdraadjes, de banden en de hars, welke dienen om de kurken van flesschen champagnewijn en andere gasachtige dranken digt te houden, bestaat in een dun looden blaadje of dopje, hetwelk de kurken volkomen sluit en onder de ringen, boven aan den hals der flesch, toegeknepen wordt. Dit looden omkleedsel wordt doorgesneden, wanneer men de kurk wil laten afspringen, en heeft geen onaangename reuk, zoo als de hars welke men gewoonlijk gebruikt. Een zeer eenvoudig werktuig, om de flesschen op deze wijze te kurken (hetwelk ook voor de oude manier kan gebruikt worden) bestaat in een houten raam, op twee schragen. De kurk der flesch, met het dopje bedekt, wordt met eene schroef ingestuwd; een koord rondom den hals der flesch geslagen, en hetwelk men door middel van een voetstuk, waaraan het koord ter weerzijde vast is, aantrekt, bewerkt eene eerste toeknijping van het dopje, welke toeknijping men geheel voltooit, door met de handen de flesch te draaijen, na de drukkingsschroef toegeschroefd te hebben, zonder het koord evenwel los te laten.

Smeer voor het verzachten van de wrijving der meulen. Reuzel 4 ponden, fijne loodertz (*plumbogine*) 1 dito. Laat de reuzel smelten en de loodertz goed doorgemengd worden.

Men besmeert zeer schraal met dit smeer de wagenassen, pederwerken en andere deelen van werktuigen, welke aan wrijving onderhevig zijn. Wanneer men een rijtuig gesmeerd heeft, zoo is het niet noodig om deze bewerking te herhalen, dan na eene ruimte van 50 tot 60 mijlen te hebben doorgeloopen. De besparing is $\frac{1}{3}$, vergeleken bij het gebruik van gewoon vet of olie. De werktuigen slijten ook minder en bekomen eenen minderen graad van hitte, wanneer zij met dit mengsel, dat de wrijving gemakkelijk maakt, gesmeerd worden.

Koersnotering te Amsterdam.

VRIJDAG, *den 19den September*

	Laagste koers	Hoogste koers	Laatste koers
NEDERLAND. pCt.			
Werk. Schuld 2½	51⅛	51⅛	51⅛
dito dito 5	99 9/16	99⅛	99⅛
Uitgest. dito			
Kansbill. dito	22⅛	22⅛	22⅛
Amort. Syfld. 4½	89 7/8	89⅞	
Dito dito 3½	72⅝	72⅝	72⅝
Scheepsrem. 2			
Oorlogslasten. 5			
Inschrijving 1821. 6			
Hand. Maats. Alg. 1			
FRANKRIJK.			
Ins. Grootb. 3			
ENGELAND.			
Dito pCt. 6			
SPANJE.			
Certific. Amst. 5	36	37⅛	36⅛
Dito *f* 1000. 3	23⅛	24⅛	23⅛
Dito 3 pCt. Sch. 3	11		
Cert. 3 Schuld 3	20½	21	20¾
NAPELS.			
Certific. *Falck & C.* 5			
Dito *Falck & C.* 5	88¾		
Leen. Lond. *R.* 5			
RUSLAND.			
Obl. *Hope* 1798 5	102¾	103	
Dito 1822. 5	104		
Cert. dito 1822 5	98		
Obl. te Land 5			
Certif. *Hanau* 5			
Ins. in Aasig. 6	68		
Certific. dito. 6	68⅛		
POLEN.			
Kont. 4. in 300			
PRUSSEN.			
Dito dito Rijk 5			
OOSTENRIJK.			
Aand. L. *f* 100			
Dito dito 250. 4			
Metaliek. 5	95⅝	96	
Dito ex gem. 5	68⅛		
Dito ex 4	51⅛		
Obl. *Goll & C.* 5			
Dito. 4			
Cert. Sch. dit. 2½			
DENEMARKEN.			
Leen te Londen 3			
BRAZILIEN.			
Dito *Rotsch.* 5	77⅛		
GRIEKSCHE.			
Dito te Lond. 5			

Koersprijs der Effecten, te Amsterdam.

VRIJDAG, *den 19den September*

	Laagste koers	Hoogste koers	Laatste koers
pCt.			
Cert. dito 1838 5	98		
Obl. te Land 5			
Certif. Hanau 5			
Ins. in Aasig. 6	68		
Certific. dito. 6	68⅛		
POLEN.			
Kont. 4. in 300			
PRUSSEN.			
Dito dito Rijk 5			
OOSTENRIJK.			
Aand. L. *f* 100			
Dito dito 250. 4			
Metaliek. 5	95⅝	96	
Dito ex gem. 5	68⅛		
Dito ex 4	51⅛		
Obl. *Goll & C.* 5			
Dito. 4			
Cert. Sch. dit. 2½			
DENEMARKEN.			
Leen te Londen 3			
BRAZILIEN.			
Dito *Rotsch.* 5	77⅛		
GRIEKSCHE.			
Dito te Lond. 5			

Uit boedels van verongelukten langen, wordt, op gunstige voorwaarden, ter overneming aangeboden: Eene van oudsher bekende BOEK- EN PAPIERWINKEL, die reeds meer dan 40 jaren een goed Burgerbestaan heeft opgeleverd. Iemand hiertoe gezegen zijnde, gelieve zich met *ongefrankeerde brieven* bij den Boekhandelaar P. MINKENBERG, te Oosterhout, die hem verdere aanwijzing doen zal.

UIT DE HAND TE KOOP, TE BREDA,

OF TEN STOND TE AANVAARDEN:

Eene *SMEDERIJ*, welke meer dan *zestig jaren* met goed succes is uitgeoefend en nog wordt voortgezet, benevens *een honderd vijftig KAGCHELS*, welke jaarlijks alen verhuurd aan gewerden, alles op redelijke voorwaarden, ook Eds wenste deze Affaire nog wordt uitgeoefend kan, des verkiezende, door den koeper in huur worden overgenomen. Te barragen onder lett. S, met *franco* brieven bij den Boekhandelaar F. P. STERK, te Breda.

STOOM-SCHIP

PRINSES MARIANNE,

van *MIDDELBURG* naar *ROTTERDAM*,

September 1834.

Van *Middelburg*.				Van *Rotterdam*.			
Dinsdag den 23,	's morg.	7½ uur		Woensdag den 24,	's morg.	7 uur.	
Vrijdag » 26,	»	5	»	Zaturdag » 27,	»	10	»
Zondag » 28,	»	7	»	Maandag » 29,	»	11	»

Bij den Boekhandelaar C. A. VIEWEG te *Nijmegen* is, van een der beste Fabrijken in Duitschland, gevestigd, een Depôt van APOTHEKERS KARTONNEN DOOSJES, welke voor dezelfde prijzen als in de Fabrijken worden afgeleverd en waarvan men kosteloos de Prijs-lijst, even als de Monsters, op gefrankeerde aanvragen, kan bekomen.

Bij hem zijn uitgegeven:

1°. Zes GEZIGTEN DER STAD NIJMEGEN, in eenen net-ten omslag, met het wapen der stad en eene korte beschrijving der gezigten, als van 1°. het Stadhuis; 2°. de Groote of St. Stephens-kerk en de Latijnsche School; 3°. de Belvedere; 4°. de Kade aan de rivier de Waal en de Kraan; 5°. de Duitsche Kapel op het Valkhof, en 6°. de Rui op denzelfden wandelplaats. Prijs op Chineesch papier *f* 3,60, op gewoon fijn papier *f* 3,00.

2°. DE TAAL DENS CHRISTENS, antwoord uit Nederland op *les Paroles d'un Croyant* van den Abt de Lamennais. Prijs 60 Cents.

BIJ BROESE EN COMP. TE BREDA,

IS GEDRUKT EN IN DE VOORNAAMSTE BOEKWINKELS IN DEN LANDE VERKRIJGBAAR:

I. M. G. DORN SEIFFEN. *Handboek der Algemeene Geschiedenis*. Geschiedenis der Oostersche Volken. 1ste deel, 2de druk . . . *f* 2,40

——— Geschiedenis der Grieken. 3de deel, 2de druk . . . 3,40

——— Geschiedenis der Romeinen. 5de deel, 2de druk . . . 3,40

——— Geschiedenis der Middeleeuwen. 4de deel . . . 4,50

——— Nieuwere Geschiedenis. 5de deel, 1ste stuk . . . 4,50

II. ——— Handleiding der Algemeene Geschiedenis voor het onderwijs in Gymnasiën. De opgenoemde volgens in 5 stuks kompleet . . . 2,50

III. J. BOSSCHA. *Schets der Algemeene Geschiedenis, en van die des Vaderlands*. 2de druk. In een deel kompleet . . . 2,40

Dit werk is in drie afdeelingen onderscheiden, waarvan de eerste van bl. 4–120 de Oude Geschiedenis bevat: van de schepping des menschdoms (4000 jaren voor Christus) tot aan de vernietiging van het Romeinsche rijk in het Westen (500 jaren na Christus). De tweede — van bl. 120–182 de Geschiedenis der Middeleeuwen (500-1500 jaren.) De derde tot aan onzen tijd.

IV. ——— *Griekscha Themata, of Vertaalingen Opstellen*, tot het aanleeren van de Grieksche taal, naar de bijgevoegde regelen van derzelver Syntaxis. Eerste klasse, 2de druk . . . » 1,10

——— 2de en 3de klasse, 2de druk . . . » 1,50

——— 4de klasse, 2de druk . . . » 1,50

V. NIEUW NEDERDUITSCH-FRANSCH EN FRANSCH-NEDERDUITSCH WOORDENBOEK, volgens de spelling der Nederduitsche Taalkunde, bevattende de meest gebruikelijke Fransche woorden, en verrijkt met de meest gebruikelijke Kunstwoorden. Ten dienste der scholen. In twee deelen, 1600 pagina's druks op zelfs papier bestaande, voor den geringen prijs van . . . 3,

VI. LE PETIT TÉLÉMAQUE, ou *Précis des Aventures de ce fils*, augmenté d'un Petit Dictionnaire Mythologique et Géographique ainsi que d'un vocabulaire des mots les plus usités, avec la traduction en Hollandais, destiné à la jeunesse. 2de édition, corrigée et augmentée . . . 80 Cents.

Te BREDA bij BROESE & COMP., Boekdrukkers en Boekverkoopers.